

АЙЫЛ ЖЕРГЕСИНДЕ АТА-ЭНЕЛЕРДИ ПЕДАГОГИКАЛЫК ЖАКТАН АГАРТУУ
БОЮНЧА ОКУУ КИТЕПТЕРИ МЕНЕН КАМСЫЗ КЫЛУУ

*Юлдашева Нурзида Абдуганиевна – магистрант,
Ош мамлекеттик университети
Илимий жетекчи - Батыралиев А.Б., п.и.к,
ОшМУнун педагогика кафедрасынын доценти*

Аннотация: Бул макалада айыл жергесинде жашаган ата-энелерди педагогикалык жактан агартуу, алардын маданиятын, билим деңгээлин жогорулатуу максатында окуу китептери, тарбиялык маанидеги гезит-журналдар, көркөм адабияттар менен камсыз кылуу маселесине көңүл бурулду.

Ата-энелер менен иштөөдө, аларды кызыктуу китептерди балдары менен кошо окууга, анализдөөгө, туура жазууга үйрөтүүгө көнүктүрүү. Ошондой эле ата-энелерди окуп-түшүнүү, угуп-түшүнүү процесстерин сезе билүүгө көнүктүрүү. Учурда заманга жараша ыңгайлашып, бир топ аудио китептер да чыгып “You Tube” каналы аркылуу тартууланып жаткандыктан, балдар менен кошо угуп анализдөө, жыйынтык чыгаруу ж.б. бир топ маселелердин үстүндө иштеп, бул да болсо, билимдүүлүккө ата-энелерди багыттоонун бир жолу экендигин далилдөөгө аркеттендик.

Ачкыч сөздөр: үй-бүлө, бала, окуучу, мугалим, ата-эне, билим берүү, агартуу, көйгөй, китеп, гезит-журналдар, аудио материалдар, окуп-түшүнүү, угуп-түшүнүү, анализ, педагогика.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ПРОСВЕЩЕНИЕ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ УЧЕБНИКАМИ
РОДИТЕЛЕЙ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ

*Юлдашева Нурзида Абдуганиевна, магистрант
Ошского государственного университета
Научный руководитель - Батыралиев А.Б., к.п.н,
доцент кафедры педагогики Ошского
государственного университета*

Аннотация: В данной статье мною уделено внимание проблеме обеспечения учебниками, учебными газетами и журналами, художественной литературой с целью педагогического просвещения родителей, проживающих в сельской местности, повышения их культуры и уровня образованности.

Работа с родителями, приучение их к чтению интересных книг вместе с детьми, анализ и обучение правильному письму. Также приучать родителей уметь чувствовать процессы чтения, понимания и аудирования. На данный момент, приспособившись к временам, выпущено и представлено множество аудиокниг через канал “You Tube”, так что вы можете слушать и анализировать вместе с детьми, делать выводы и т.д. Мы работали над рядом вопросов и пытались доказать, что это еще и способ направить родителей на образование.

Ключевые слова: семья, ребенок, ученик, учитель, родитель, образование, просвещение, проблема, книга, газеты и журналы, аудиоматериалы, чтение, аудирование, анализ, педагогика.

PEDAGOGICAL PROBLEMS OF THE FORMATION OF COMMUNICATIVE
COMPETENCE OF STUDENTS

*Yuldasheva Nurzida Abduganiyevna, master student
Osh State University*

Annotation: *In this article, I paid attention to the problem of providing textbooks, educational newspapers and magazines, fiction in order to educate parents living in rural areas, improve their culture and level of education.*

Working with parents, teaching them to read interesting books with their children, analyzing and teaching correct writing. Also teach parents to be able to feel the processes of reading, understanding and listening. At the moment, adapting to the times, many audio books have been released and presented through the You Tube channel, so that you can listen and analyze with the children, draw conclusions, etc. We worked on a number of issues and tried to prove that this is also a way to send parents to education.

Key words: *family, child, student, teacher, parent, education, enlightenment, problem, book, newspapers and magazines, audio materials, reading, listening, analysis, pedagogy.*

«Ата-эне окумайын, бала окубайт»

Г.Мадаминов [4, 3б.]

Бул азыркы учурдагы орчундуу маселелердин бири. Себеби, илим менен техника канчалык өнүккөн сайын, окуучулар гана эмес, ата-энелер да китеп, гезит-журналдарды окуп маалымат алуу процессинен алыстап бараткандайбыз. Муну менен биз, китепке болгон кызыгууну гана жоготпостон, элдик оозеки чыгармачылыктан, бир канча улуттук баалуулуктардан куру каларыбыз турган кеп.

Учурда окуучунун билим деңгээлин жогорулатуу, билим алууга кызыктыруу жөнүндө жогоруда бир топ эле көйгөйлөрдү айтып өттүк. Мисалы биздин улуу муундар айтып калат: “Союз убагында, айылдардагы ар бир колхоз, совхоздун менчик китепканасы боло турган. Ал жыл сайын жаңы китептер менен толукталып турчу. Китепти койчу, малчы, саанчы, жылкычы, чөп чабыкка келгендер, тракторист, айдоочу деги койчу песинерлер да барып талашып окуй турган... Окуп эле тим болбостон, анда оң жана терс каармандардын образдарын анализдеп, талкуулоого алган убактар өткөн...” Биздин муун үчүн бул жомок... Өкүнүчтүүсү, китеп окубай калган, улуттук каада-салтты сыйлабаган, оозеки кебинде нукул кыргыз сөздөрү эмес сырттан келген заманбап сөздөрдү кошуп сүйлөгөн муундар өсүп келе жатат. Алар үчүн мунун баары ыңгайлуу жана модага айланып бараткандай. [5, 7-9б.]

Ата-энелер менен иштөөдө, аларды кызыктуу китептерди балдары менен кошо окууга, анализдөөгө, туура жазууга үйрөтүүгө көнүктүрүүбүз зарыл. Учурда заманга жараша ыңгайлашып, бир топ аудио китептер да чыгып “You Tube” каналы аркылуу тартууланууда. Бул да болсо, билимдүүлүккө ата-энелерди багыттоонун бир жолу эмеспи. Мугалим өзү дайыма изденүү үстүндө жүрүүсү зарыл, себеби, кандай гана маалымат болбосун кабардар болушу керек. Ошол эле учурда, ата-энелерге маалыматтарды жеткире билүү да мугалимдик чеберчиликке көз каранды экендигин эсибизден чыгарбашыбыз керек. [3, 11б.]

Ата-энелердин үй-бүлө тарбиясында балдарын окутуу, тарбиялоо боюнча билим жана билгичтиктерин өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары терең жана кең мазмунду камтыган маанилүү маселе. Үй-бүлөдө балдарды туура тарбиялоо үчүн ата-энелердин педагогикалык, психологиялык билимдеринин өстүрүүчү, физиология, гигиена боюнча маалымат берүүчү ж.б. тарбия маселелери боюнча китеп, гезит, журнал менен камсыздоо зарыл. Эксперимент алкагында сурамжылап чыкканыбызда айыл жерлеринде мындай адабияттар жокко эсе экен. Бул жаатта Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими, улуу педагог Г.Мадаминовдун 2020-жылы ата-энелер үчүн турмуштук мисалдар

менен жазылган, илимий маалыматтарга негизделген “Ата-энелер сиздер үчүн” китеби жарыкка чыккан. Анын негизги мазмуну төмөнкү темалардан турат: [5, 11-15б.]

1. Үй-бүлө тарбиясында балдардын жаш курак өзгөчөлүктөрүн эске алуу жөнүндө.
2. Ата-эне болуу бул чоң жоопкерчилик.
3. Тарбия баалуулугу, тарбиялоо методдору ж.б. (жалпы 57 тема).

Автордун бул окуу-колдонмосу окуучулардын ата-энелерине таркатылып, колдонулуп келүүдө. Ошондой эле бул китепте ата-энелерге бала тарбиясы жөнүндө китептердин тизмеси сунушталган.

1. Ж.Баласагын. “Куттуу билим”. 1993-ж.
2. Ой гүлдөрү 1991-ж.
3. Макаренко А.С. “Ата энелер китеби”. 1965- ж. ж.б.

Муну менен эле токтолуп калбастан Г.Мадаминов балдардын жаш курагын эске алып, тарбиялоочу ата-энелер мектебин уюштурууга да жетишкен. Педагогикалык маданиятын, деңгээлин өстүрүү максатында аларды атайын тузулгон программалардын негизде окутуу зарылчылыгы келип чыгууда. Ошол максатта 1997-жылдан бери атайын программанын негизинде “**Энелер мектеби**” өтүлүп келүүдө. [4, 12-14б.]

Бул жобо, программанын негизинде №3 гимназияда 1997-жылдан бери “Энелер мектеби” өтүлүп келүүдө жана аны 1000ден артык энелер бүтүрүп чыгышты. [5, 27-29бб.]

Ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуунун эффективдүүлүгү, көбүнчө мугалимдердин, класс жетекчилердин, жалпы педагогикалык коллективдин педагогикалык маданиятынын деңгээлинен көз каранды. Ошол себептүү ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатуунун маанилүү фактору-мугалимдин педагогикалык маданиятын жогорулатуу болуп саналат.

Педагогикалык маданият – педагогикалык нормалардын, жүрүм-турум эрежелеринин жыйындысы, педагогикалык такттын, педагогикалык техника менен чеберчиликтин, педагогикалык сабаттуулуктун жана билимдүүлүктүн көрүнүшү.

Ал эми мугалимдердин педагогикалык маданияты – бул таалим тарбия берүү ишмердүүлүгүн жүргүзгөн адамдардын кесипкөйлүк, тарбиячылык маданияты болуп, ал өз ичине педагогикалык билим, ойлоо, чыгармачылык ж.б. камтыйт.

Мугалимдердин педагогикалык маданиятынын ата-энелердин педагогикалык маданиятынан айырмасы – алар атайын ЖОЖду бүтүргөн дипломдуу адис катары педагогикалык маданиятты мамлекеттик стандарт жана программанын талабына ылайык жогорку даражада билип, өздөштүрүүсү керек. Ошондой адистик даражада педагогикалык маданияты жогорку деңгээлде өздөштүргөн мугалим, класс жетекчи, тарбиячылар гана ата-энелердин педагогикалык маданиятынын өсүүсүнө жана калыптануусуна таасир берүүсү мүмкүн. [8, 17-19б.]

Мугалимдин педагогикалык маданиятына байланыштуу негизги маселелердин бири алардын адепахлак, кулк мүнөзүнүн сапаттары. Аалым болуу оңой, адам болуу кыйын демекчи, биз мугалимдердин педагогикалык маданиятын өстүрүүдө, алардын чыныгы инсандык сапаттарын: чынчылдык, адамгерчилик, адилеттүүлүк, кичипейилдик, ой-өрүшү кругозорун ж.б. сапаттарын тарбиялап, өстүрүүгө чоң маани берүү зарыл.

Ал эми мугалимдин ишмердүүлүгүн жогорулатуучу жекече сапаттар катары: жарандуулук, иштиктүүлүк, жоопкерчилик, чыгармачылык ой жүгүртө билүүсү, өз жумушун терең билүүсү, бийик маданияты жана башкалар эсептелет. Класс жетекчилердин педагогикалык маданиятын жогорулатуу мектептеги класс жетекчилердин методикалык бирикмесинин жардамында ишке ашырылат.

Ал эми жаш мугалимдердин педагогикалык маданиятын өстүрүү үчүн тажрыйбалуу мугалимдерден үлгү алуу менен “Жаш мугалимдер мектебин” уюштурууга болот. Жаш мугалимдер мектебинин максаты – мектеп, аймак, район масштабында жаш мугалимдерди бириктирип, алардын проблемаларын чечүүгө, педагогикалык кесиптин

сырларын үйрөнүүгө, педагогикалык маданиятын өстүрүүгө, билимтарбия чыгармачылыгын өстүрүүгө жардам берүү. Аймактык, Кыргызстан, дүйнөлүк педагогикалык идея, тажрыйбаны үйрөнүү, устат, чыгармачыл, насаатчы мугалимдер менен байланышты орнотуу. Жогорудагылардын негизинде кесиптик чеберчилигин арттыруу болуп саналат. [7, 96.]

Ата-энелердин педагогикалык маданиятын, билим деңгээлин өркүндөтүү, балдары менен кошо окуу маданиятын арттыруу маселеси мугалимдердин педагогикалык маданиятынан көз каранды, ошол себептүү мектептердеги билим-тарбия сапатын жакшыртуу үчүн ата-энелердин педагогикалык маданиятын жогорулатууну кааласак, анда:

1. Педагогикалык окуу жайларда болочок мугалим студенттердин ата-энелер менен иштөө компетенттүүлүгүн калыптандыруунун теориялык жана социалдык-педагогикалык маселелерине көңүл буруп, жакшыртуу зарыл деп ойлойм.

2. Областык жана республикалык мугалимдердин билимин өркүндөтүү институттары жана метод борборлордо курска келген мугалимдер үчүн өзгөчө класс жетекчилер үчүн үй-бүлө, ата-эне менен иштөө, ата-энелердин педагогикалык маданиятын, билим деңгээлин жогорулатуу боюнча атайын курстарды киргизүү учур талабы деп эсептейм. [9, 116.]

Ошондой болсо да ата-энелердин педагогикалык маданиятын, билим деңгээлин жогорулатууда материалдык чөйрө да маанилүү рол ойнойт. Мында мектепте жана үй-бүлөдө ата-энелердин информациялык технологиялардын болуусу жана аларды пайдаланууга үйрөтүү, ата-энелер үчүн бала тарбиясы жөнүндө фильм, слайд, видеоролик жана башкалар топтоштурулуп, демонстрацияланышы керек. Мына ушуларды эске алып төмөнкүлөргө токтолдук:

1. Мектептерди компьютер ж.б. окуу техникалары менен камсыз кылууга көңүл бурулса жана аларды колдонуу мүмкүнчүлүгү ата-энелерге да берилсе;

2. Айыл жериндеги бардык эле үй-бүлөдө компьютер болбогондугу үчүн азырынча чөнтөк телефонду колдонууну, пайдалуу билим алуу процессине айландыруу;

3. Акырындап үй-бүлөлөрдө интернеттин болуусу үчүн үгүт иштерин жүргүзүү жана ага болгон кызыктууну окуучуларда гана эмес ата-энелерде да ойготуу;

4. Ата-энелерге зарыл болгон маалымат программаларды интернеттен табуу, көчүрүп алуу, бөлүшүү процесстерин үйрөтүү жана жайылтууга көмөктөшүү;

5. Телерадио аркылуу ата-энелердин педагогикалык маданиятын, билим деңгээлин жогорулатуу боюнча атайын программа, телеберүүлөрдү, серия-сабактарды, акыл-таймаштарды уюштуруу. Бугу мисал катары айта кетсек, Баткен облусунун губернаторунун орун басары Ч.Саттарованын колдоосу менен Г.Мадаминовдун “Энелер мектеби” сабактары 2018-жылдын апрель айында 19 күн телесабак болуп, 15-20 минутадан берилген жана бул телеберүү ата-энелер, коомчулук арасында өтө чоң кызыгуу, талкууну жана колдоону пайда кылгандыгын танууга болбойт. [4, 14-176.]

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Акматов К.К., Маматов Т. “Эң мыкты Ата!” – Б. «КРЕАТИВ», 2020.
2. Акматов К.К., «Бала тарбиялоодогу жаңы ыкмалар» - Б. «КРЕАТИВ», 2019.
3. Березина Т.А., Хоменко И.А. Беседа для родителей “Наша семья и ребенок”
2. Мадаминов Г.М. «Акыл эмгегинин маданияты» – Б., 2019.
3. Мадаминов Г.М. «Ата энелер сиздер үчүн» – Б., 2020.
4. Макаренко А.С. – «Книга для родителей» - М.: Litres, 2022.
5. Макаренко А.С. – «Правильно воспитывать детей. Как? – М.: ООО «Издательство АСТ», 2013-ж.

6. Симоненко В.Д. Общая и профессиональная педагогика” / Учебное пособие для педагогических вузов. М.:, 2007.
7. Сухомлинский В.А. “Мугалимге жүз насаат” / которгон Д.Айтмамбетов – Ф.: Мектеп, 1983.
8. Ушинский К.Д. “”Моя система воспитания. О нравственности (сборник) – М.: Litres, 2022.